

Het Zuiderspoor.

Het Zuiderspoor omstreeks 1960. (fotograaf onbekend)

Wie zich buigt over een kaart met de nog bestaande fabrieksgebouwen in Enschede ziet niet direct het netwerk van verbindingen waarlangs die fabrieken destijds waren gegroepeerd. De simpele verklaring hiervoor is dat die verbindingen vaak al lang geleden zijn opgeheven.

In het industriële tijdperk was de aansluiting op een spoorlijn waarmee grondstoffen zoals kolen en katoen konden worden aangevoerd, een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor het opstarten van een fabriek. Door de gebrekkige wegen en als gevolg daarvan de hoge transportkosten bij vervoer over die wegen, was de prijs van een lading kolen vaak het driedubbele van de aankoop prijs.

Station Zuiderspoor omstreeks 1960.

Een van die destijds zo belangrijke maar nu verdwenen spoorlijnen is de Ahaus-Enscheder Eisenbahn. De lijn was het initiatief van enkele fabrikanten en de overheid. In 1894 verkregen Gerrit Jan van Heek, Gerard Jannink en de gemeente Enschede een concessie tot aanleg van de spoorweg van Enschede naar Ahaus. Die spoorlijn werd op 18 februari 1903 feestelijk geopend. Door de aanleg kreeg Enschede een goede verbinding met het Ruhrgebied. Bij Ahaus sloot de lijn aan op een spoorlijn naar Dortmund en in Enschede was er een aansluiting met Haaksbergen en Oldenzaal.

Het Zuiderspoor in Enschede.

De aanvoer van grondstoffen voor diverse fabrieken zoals de spinnerij van Jannink en Zonen, de textiel fabrieken van Menko, spinnerij Oosterveld, Schuttersveld, Tetem, maar ook de Stoomblekerij Boekelo was zo verzekerd.

Stationskoffiehuis Zuiderspoor in 1909 aan de Wooldriksweg 221.

Aan de spoorlijn ontstonden het station en spoorwegemplacement Enschede Zuid. Deze lijn was voor het personenvervoer niet van zo veel betekenis. In 1928 werden in totaal 8.558 reizigers vervoerd en in het topjaar 1950 waren dat er 111.529. Aan materialen en grondstoffen werd in 1928 ruim 161.000 ton vervoerd, in 1950 was dit opgelopen naar ruim 317.000. Dit komt overeen met zo'n 8.000 volgeladen vrachtwagens. In 1967 werd het personenvervoer vanaf dit station opgeheven en in 1970 volgde het goederenvervoer.

Met de kolen en de textiel is het niet goed afgelopen en de spoorlijn is grotendeels verdwenen. Het grote emplacement voor de overslag van kolen, het station en het spoorviaduct bij de Edo Bergsmabrug zijn gesloopt en in dit gebied ligt nu de Zuiderval. Iets verderop, in het landschap van Broekheurne, is het tracé nog herkenbaar en ook de gebouwen bij de rijksgrens staan er nog. Een laatste herinnering aan een stukje geschiedenis dat nauw verbonden is met de Twentse industrialisatie.

Het Bouwhuistunneltje met de goederen spoorverbinding naar verschillende fabrieken in Enschede.

Het Zuiderspoor in Enschede.

Het Zuiderspoor met gezicht op kolenhandelaar Platvoet, de Getfertbrug en de gasfabriek omstreeks 1960

Auteur: Willem Fhij. Augustus 2023